OKUL DIŞI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

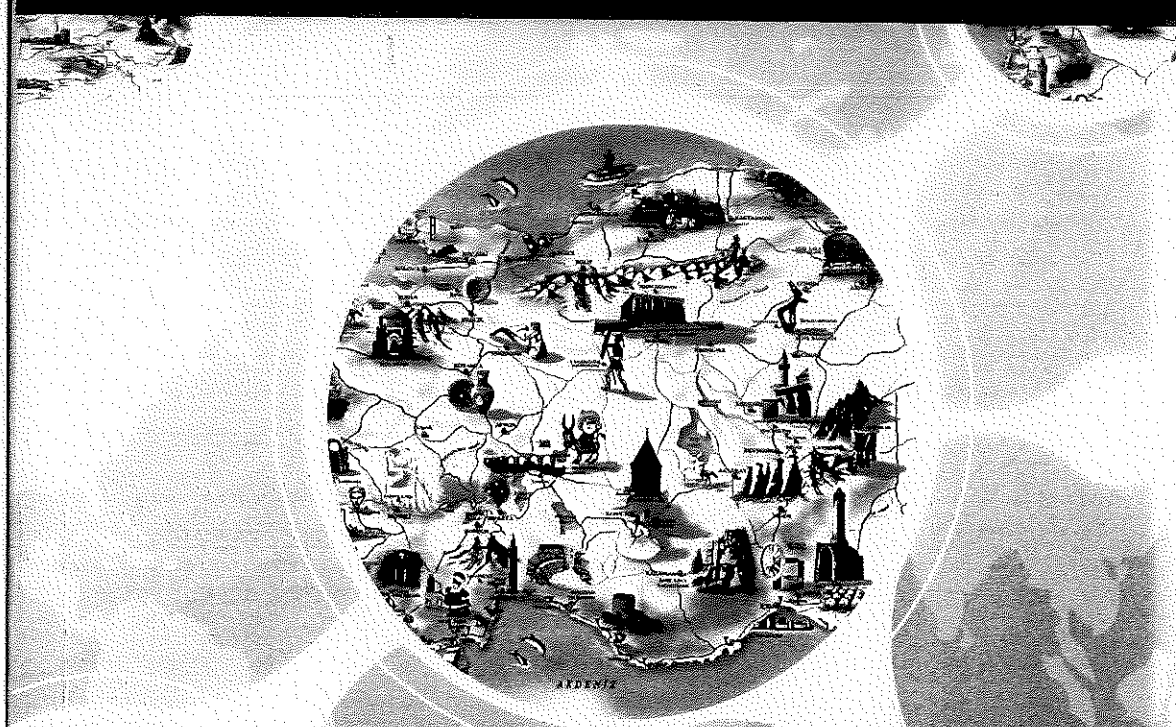

Editörler

Ahmet ŞİMŞEK & **Selahattin KAYMAKÇI**

Yazarlar

Yücel Kabapınar, **İsmail Hakkı Demircioğlu**, Ali Meydan, **Bahri Ata**, Ahmet Şimşek, **Halil Tokcan**, Bayram Tay, **Hakan Akdağ**, Selahattin Kaymakçı, **Ufuk Şimşek**, Adnan Altun, **Yasin Doğan**, Cemalettin Ayaş, **İbrahim Turan**, Ebru Demircioğlu, **Neval Akça Berk**, Murat Keçe, **Cemil Cahit Yeşilbursa**, Oğuzhan Karadeniz, **Banu Çulha Özbaş**, Şükran Uçuş, **Talip Öztürk**, Bekir Taştan, **Gizem Bengiç Çolak**

PEGEM AKADEMİ

Editörler: Doç. Dr. Ahmet ŞİMŞEK
Doç. Dr. Selahattin KAYMAKCI

OKUL DIŞI SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

ISBN 978-605-318-268-9

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2015, Pegem Akademi
Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları
Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri,
kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt
ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.
Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında
yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları
satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: Ekim 2015, Ankara
Yayın-Proje: Seda Gökay
Dizgi-Grafik Tasarım: Didem Kestek
Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı

Baskı: Vadi Grup Ciltevi A.Ş.
İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 2284 Sokak No:105
Yenimahalle/ANKARA
(0312 394 55 91)
Yayıncı Sertifika No: 14749
Matbaa Sertifika No: 26687

İletişim
Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi 0312 430 67 50 - 430 67 51
Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net

BÖLÜM 7

Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih

Özet 143
Giriş 144
1. Yerel Tarih Öğretiminin Faydaları 144
2. Yerel Tarih Öğretiminin Sınırlılıkları 147
3. Yerel Tarih Öğretiminde Kullanılabilecek Kaynaklar 147
4. Yerel Tarih Öğretiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar 148
5. Yerel Tarih Öğretiminde Kullanılabilecek Yöntem, Teknik ve Etkinlikler 149
Sonuç 153
Değerlendirme Soruları 153
Kaynaklar 154
Ekler 156
EK-1: YEREL TARİH ÇALIŞMALARINDA KULLANILABİLECEK ÇALIŞMA YAPRAĞI ÖRNEKLERİ 156
EK-2: YEREL TARİH ETKİNLİK PLANI ÖRNEKLERİ 160

BÖLÜM 8

Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müzeler

Özet 171
Giriş 172
1. Türkiye'de Müzelerden Yararlanmanın Kısa Tarihi 172
2. Müzelerin Sosyal Bilgiler Eğitimindeki Yeri 175
3. Müzelerden Neden Yararlanılmalıdır? 175
4. Müzelerden Nasıl Yararlanılabilir? 177
Sonuç 184
Kaynaklar 185
Değerlendirme Soruları 186
EK: MÜZE ZİYARET ETKİNLİĞİ PLANI 186

8. BÖLÜM

OKUL DIŞI SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE MÜZELER

Bahri ATA[*]

Bu bölüm sonunda aşağıdaki kazanımların gerçekleşmesi beklenmektedir:

- *Müzelerin yaşayan kültürün ve tarihin önemli bir parçası olduğunu kavrar.*
- *Müzelerden sosyal bilgiler derslerinde yararlanmak için istekli olur.*
- *Sosyal bilgiler derslerinde müzelerden yararlanmak için gerekli planlamayı yapar.*
- *Müze ziyaretlerinin verimli geçmesi için gereken planlama, uygulama ve değerlendirmeyi yapar.*

Özet

1839'da Osmanlı Devletinde ilk müzenin Galatasaray Mekteb-i Tıbbiye-i Fünûn-i Şâhâne'de kurulmasından bu yanaTürkiye'de müzecilik önemli yol almıştır. 1874'te Osmanlı'da çıkarılan Âsâr-ı Atîka Nizamnamesi ile müzecilik ve eski eserlerin korunmasının yasal zemini oluşturulmuştur. 1881'de Osman Hamdi Bey'in Müze-i Hümayun'a müdür olarak atanması ile Osmanlı müzeciliği alanında yeni bir dönem başlamıştır. Yahya Kemal Beyatlı, Halil Edhem (Eldem), Süleyman Fikri Erten, Hamit Zübeyr Koşay, Aziz Ogan, Tahsin Öz, Haluk Şehsuvaroğlu, Remzi Oğuz Arık, Mehmet Önder, Nazan Ölçer, Filiz Çağman Türk müzeciliğinin gelişmesine katkı sağlamışlardır. Müzeciliğin eğitim alanında öneminin kavranması ise 1910'da Mustafa Sâtı ve 1915'te İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu gibi eğitimcilerin, müzelerin nasıl olması gerektiği ile ilgili Maârif Nezâreti'ne verdikleri raporlar (lâyihalar) ve konferanslar sayesinde gerçekleşmiştir. 1935'te Kültür Bakanlığı Antikiteler ve Tarihi Eserlerden Derslerde Nasıl İstifade Edileceği Hakkında Andıç adıyla öğretmenlerin müzelerden nasıl yararlanması gerektiğini gösteren bir uyarı notu yayımlanmıştır. Zaman içinde müzecilikte tarz ve çeşit bakımından önemli mesafeler alınmıştır. Bugün de öğretmenlerin müzelerden yararlanması için gereken yasal zemin ilgili mevzuatlarla sağlanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin müzelerden pek çok farklı biçimde yararlanma imkanı vardır. Bütün bunlar için ciddi bir planlama bilgisi ve tarihsel duyarlılık gerekmektedir.

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi Anabilim Dalı, e-posta: bahriata@gmail.com.

Giriş

2003'te Bağdat'ta Irak Ulusal Müzesi yağmalandı. 30 Kasım 2011'de Topkapı Sarayı'nda Libya vatandaşı bir saldırganın, turistlere yönelik saldırı eylemi son anda görevli polis tarafından durduruldu. 2013'te UNESCO, Suriye'deki iç savaşın kültürel mirasa verdiği zarara karşı bir rapor hazırlattı ve acil önlem alınması için ülkeleri uyarırken, ICOM (Uluslararası Müzeler Konseyi), Suriye müzelerindeki nesnelere ilişkin koleksiyonerlere, arkeologlara ve tarihçilere çağrıda bulunan kırmızı bülten yayımladı. 6-7 Ekim 2014'te Diyarbakır'da Ziya Gökalp Müzesi de yakıldı ve müzenin envanterindeki 20 eser çalındı. 18 Mart 2015'te Tunus'taki Bardo Müzesi'nde çoğu turist 25 kişinin ölümüyle sonuçlanan saldırı yaşandı. Bu coğrafyada uluslararası terörizmin, müzeleri ve buraları gezen yerli ve yabancı turistleri hedef aldığı şu günlerde insanlığın ortak hafızası olan müzelerin korunması ve önemi konusunda da çok fazla yol alınamadığı ortaya çıktı.

Türkiye'de okulda öğrencilere müze bilincinin verilebileceği en uygun dersler, Sosyal Bilgiler, Tarih, Resim vb. derslerdir. Müzelerin toplumsal kalkınmadaki öneminin farkında olan sosyal bilgiler ve tarih öğretmenleri, hiç şüphesiz ki geleceğin yetişkinlerine daha küçük yaşlarda müze bilinci verme konusunda diğer branş öğretmenlerine de rol model olacaktır.

1. Türkiye'de Müzelerden Yararlanmanın Kısa Tarihi

19. yüzyılın ortalarından itibaren Osmanlı Devleti yönetici zümresi de Avrupa devletlerine paralel olarak müzelerin, halkın ve çocukların eğitiminde oynadığı rolün farkına varmaya başladılar. 1789'da Fransız İhtilali'nden sonra, kralların "Nadir Eserler Koleksiyonları", milletin ortak malı olarak yurttaş yetiştirme çerçevesinde halkın görüş ve beğenisine sunulmaya başlandı. Osmanlı Devleti'nin de bu gelişmelerden etkilenmemesi düşünülemezdi. Osmanlı Devletinde ilk müze, 1839'da Galatasaray Mekteb-i Tıbbiye-i Fünûn-i Şâhâne'de Avusturyalı Dr. Charles Ambroise Bernard tarafından açılan Tarih-i Tabii Müzesi (Zooloji Müzesi) idi. 1846'da Harbiye Nazırı Fethi Ahmet Paşa, hem askeri müzenin hem de arkeoloji müzesinin temellerini attı. İngiltere'de belediyelerin sanat ve bilim müzeleri olacak binalar yapma imkanını veren Müzeler Yasası 1845'te yayımlanırken (Hooper-Greenhill, 1999: 34), Osmanlı Devleti'nde 1874'te Âsâr-ı Atîka Nizamnamesi çıkarıldı. 1881'de Osman Hamdi Bey'in Müze-i Hümayun'a müdür olarak atanması ile Osmanlı müzeciliği alanında yeni bir dönem başladı.

Anadolu'daki ilk arkeoloji müzesi ise Konya'da 1899 tarihinde kuruldu (Muşmal, 2009:121). 1910'da Mustafa Sâtı ve 1915'te İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu gibi eğitimcilerin, müzelerin nasıl olması gerektiği ile ilgili Maârif Nezâreti'ne verdikleri raporlar (lâyihalar) ve konferanslar zaman içinde yankısını hissettirdi.

Osmanlı İmparatorluğunun varisi olarak Türkiye Cumhuriyeti; Osmanlı Devleti zamanında kurulan müzeleri devraldığı gibi zaman içinde bu müze politikalarını geliştirerek, tür ve sayı açısından ABD ve Batı Avrupa seviyesinde olmasa da büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Cumhuriyet dönemi Türk müzeciliğine katkı verenlerden bazıları şöyledir; Yahya Kemal Beyatlı, Halil Edhem (Eldem), Süleyman Fikri Erten, Hamit Zübeyr Koşay, Aziz Ogan, Tahsin Öz, Haluk Şehsuvaroğlu, Remzi Oğuz Arık, Mehmet Önder, Nazan Ölçer, Filiz Çağman gibi.

1935'te Kültür Bakanlığı (Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1935-1941 arasında ismi) *Antikiteler ve Tarihi Eserlerden Derslerde Nasıl İstifade Edileceği Hakkında Andıç* adıyla öğretmenlere yönelik bir uyarı notu yayımlanmıştır. Bu andıç, o günlerde müzede eğitimden ne anlaşıldığını göstermesi açısından önemlidir. Örneğin 14. maddede öğretmenden bu eserlerin güzelliğine öğrencilerinin dikkatini çekerek onların estetik zevkini yükseltmeğe çalışması gerektiği belirtilmektedir. 17. maddede öğrenciye verilebilecek ödevler detaylı olarak yazılmıştır. 20. maddede öğretmenlerin müzeyi önce kendisinin görmesi, eserleri incelemesi, hangi eserlerin, hangi sınıfta müze ziyaretine (1935'in Türkçesi ile "müze göretine") uygun olacağını saptaması gerektiği vurgulanır. O gün müzede yalnız tek eserin incelenmesi tavsiye edilmektedir. Bu talimata göre her öğretmen, ders yılı başında öğrencisini hangi sınıfları, hangi müzelere götüreceğini bir çizelgede göstererek, iki kopya olarak okul müdürüne vermelidir. Okul müdürü de bir kopyayı Bakanlığa gönderecektir. Müfettişlerde bu çizelgeleri inceleyerek, raporlarını yazacaklardır. 22. maddede her okulda Türk tarihi ve devrimine ait bir okul müzesinin kurulması önerilmektedir. Maalesef 1971'de Kültür Bakanlığı'nın ihdas edilip, müzelerin de bu bakanlığa bağlanması okul- müze işbirliğini güçleştirdi.

Müzelerde eğitim, müzecilikle paralel gitmektedir. Müzelerin nitelik ve nicelik olarak gelişmediği ülkelerde müze eğitimi de kâğıt üzerinde kalacaktır. Bu çerçevede son yıllarda yapılanlara bir göz atmak bir fikir oluşturmamızı sağlayabilir. Müze ziyaretçi istatistikleri müzelere ilgiyi ispatlayıcı oldukça iyi veriler sunmaktadır. 2011'de yeniden açılan MTA Tabiat Tarihi Müzesini 4 ayda 25 bin 500 kişi gezerken, 2013'te Afyonkarahisar'da Zafer Müzesini yaklaşık 19 bin kişinin gezdiğini öğreniyoruz. 2013'te Topkapı Sarayı, Ayasofya Müzesi, Mevlana Müzesi, Antalya Demre (Noel Baba), Nevşehir Hacıbektaş Müzesi, İstanbul Arkeoloji, İstanbul Kariye, Ankara Anadolu Medeniyetleri, Ankara Cumhuriyet Müzesi en çok gezilen mekânlar olarak önemini korumaktadır.

Resmi kurumların, belediyelerin ve bazı şahısların özel girişimleriyle son yıllarda ülkemizde farklı türlerde açılan müzelerin sayılarında da hızlı bir artış yaşanmaktadır. 2008'de Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gülhane Parkı'nda Prof. Dr. Fuat Sezgin'in çabalarıyla İslam Bilim ve Teknoloji Müzesi'ni, 2009'da İstanbul

Büyükşehir Belediyesi, eski Topkapı otogarında *Panorama 1453 Tarih Müzesi*'ni açtı. İzmir Konak Belediyesi; *Kadın Müzesi, Radyo ve Demokrasi Müzesi, Oyun ve Oyuncak müzesi, Mask Müzesi, Neşe ve Karikatür Müzesi* ile butik müzecilik anlayışında öncü bir rol oynamaktadır. 2012'de Orhan Pamuk, *Masumiyet Müzesi* romanının yayımlanmasının ardından bu romanda sözü edilen eşyaları sergilediği aşk müzesiniİstanbul'da okuyucu ile buluşturdu. 2013'te Gaziantep'de Büyükşehir Belediyesi tarafından danışmanlığını Sunay Akın'ın yaptığı *Oyun ve Oyuncak Müzesi* açıldı. Ankara PTT Pul Müzesi, 22 Ekim 2013'te kapılarını açtı. 2013'te Eskişehir'de *Dünya Müzeleri Müzesi* ziyaretçilerini ağırlamaya başladı. 26 Ekim 2014'te Isparta'da *Süleyman Demirel Demokrasi ve Kalkınma Müzesi ve Külliyesi* halka açıldı. Bu müzede fotoğraflarla ve dokümanlarla Türkiye Cumhuriyetinin Tarihi'nin 1960 ile 2014 arasına tanıklık edilmektedir. 2014'te Nejat Çuhadaroğlu'nun açtığı *Hisart Müzesi*, dünya tarihi ile ilgili olayları ve savaşları gösteren maketleri ve diyoramaları ile çocuklara yenilikçi fikirler konusunda ipucu vermektedir. Prof. Dr. Hüsamettin Koçan tarafından Bayburt'un Bayraktar Köyünde kurulan *Baksı Müzesi* müzeciliğe getirdiği yeni bakış açılarından dolayı 2014 Avrupa Konseyi Müze ödülü aldı.

Üniversiteler ve Belediyeler arasında müze kurmak için yapılan protokol imzalarında hızlı bir artış vardır. Ankara Üniversitesi ve Altındağ Belediyesi arasında *Oyuncak Müzesi* için böyle bir protokol imzalanmıştır. 2015 yılının Mart ayında kapılarını ziyaretçilere yeni açan *Erimtan* müzesinin, çocukların arkeolojiye ve eski çağa bakış açılarını geliştirmede oldukça faydalı olacağı görülmektedir.

2015'te İstanbul Ataşehir'de küratörlüğünü Sunay Akın'ın yaptığı *Düştepe Oyun Müzesi ve Oyun Bahçesi* açıldı. Şanlıurfa'da *Haleplibahçe Müze* Kompleksi arkeopark ve mozaik müzeleri ile müzeciliğe yeni bir bakış getirilmek istenmektedir. İzmir Torbalı'da açılan *KEY Otomobil Müzesi*, 1880'den itibaren üretilen otomobilleri ile 1885 tarihli motosikleti ile ulaşım sektörünün tarihsel gelişimini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Türkiye, 2015'teTemmuz ayında Side ve Urla'da sualtı müzelerinin açılışına tanıklık etti.

Böylece memleketimizde 2015'te sayıları 200'den fazla özel müzenin, eğitim ve öğretim faaliyetleri içinikinci bir adres olacağı anlaşılmaktadır. Şahısların, kendi girişimleri ile kurduğu butik müzeler, müzecilik anlayışımıza yeni bir zenginlik getirmekle beraber sürekli olup olamayacağını zaman gösterecektir. Üniversitelerde bünyelerinde açtıkları müzelerle müzeciliğin gelişimine önemli hizmetler vermektedir. Bütün bu müzeler "iyi müze" midir? Hudson (2009), iyi müze için "Bir kişinin dışarı çıkarken içeri girerken olduğundan kendini daha iyi hissettiği müze. Kötü müze, bunun tersi etkiyi yaratacaktır" (Akt. Onur, 2012:46) demektedir. Hooper-Greenhill'e göre (1999) müze eğitiminin temel ilkelerinin en iyi uygulan-

dığı müzeler, çocuk müzeleri olup (Akt. Karadeniz, 2010:24), bu türden müzelerin açılışında da büyük bir artış yaşandı. Diğer yandan çağdaş ülkelerde çoğu tarih temalı ulusal müzelerin 21. yüzyılın kavramlarına ve barış anlayışına uygun olarak ulusal sergilerini gözden geçirdiği görülmektedir.

2. Müzelerin Sosyal Bilgiler Eğitimindeki Yeri

Eski Yunan uygarlığında "Mouseion", güzel sanatların koruyucusu dokuz ilham perisine ya da müzlere (Kalliope, Klio, Polyhymnia, Euterpe, Terpsikhore, Erato, Melpomene, Thalia, Uranya) tahsis edilmiş tepedeki binaya verilen ad anlamında kullanılmıştır (Şapolyo,1936:10). İskenderiye'de M.Ö. 367- M.Ö.246 yılları arasında Ptoleme sülalesi tarafından Mısır'da kurulan "Mouseion ya da "Musaeum", hem bir kütüphane, hem de bir müzik, şiir ve felsefe okulu ve bir tür üniversite işlevi gördü. ICOM'un 2004'te güncellediği yeni tanıma göre müze; "toplum ve gelişiminin hizmetinde eğitim, eğlence ve zevk amacıyla insanlığa ait maddi kanıtları toplayan, sergileyen, üzerinde araştırma yapan ve kâr amacı gütmeyen halka açık, sürekli kurumlardır". Müzeler, sosyal bilgiler dersi öğretim programının öngördüğü öğrencide geliştirilmesi gereken pek çok genel amaç, beceri, kavram ve değerin kazandırılmasına yardımcı olabilir.

Bir sosyal bilgiler öğretmeni, çevresindeki müzelerin iletişim ağına üye olabilir, sergi açılışlarını ve konferans konuşmalarını yakından izleyebilir. Sosyal bilgiler öğretim programı ile doğrudan ilişkili ve çocukların bireysel gelişimine önemli katkıda bulunacak faaliyetlere topluca katılmada önderlik etmesi beklenir.

3. Müzelerden Neden Yararlanılmalıdır?

Ülkemizde 1890'lardan beri eğitimde müzelerin önemi ile ilgili çok önemli metinler üretilmiştir. Pek çok çalışmada, müzelerin bilimsel, toplumsal, eğitim ve turistik işlevleri ve yararları ile ilgili uzun listeler verilmektedir. Üretilen metinlerle uygulamaya baktığımızda, aradaki büyük uçurum hemen göze çarpmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmen adayı, müzelerin yararları ile ilgili kendi görüşünü oluşturmalı ve bu görüşler, karakterinin bir parçası olmalı, hiçbir gerekçe ve bahaneye sığınmadan müze gezilerini kuvveden fiile çıkarmalı ve bu konularda da karakter aşınmasına izin vermemelidir. Bu uzun listeler esasında iki temel hedef etrafında toplanabilir. Şimdi bunları ele alalım:

3.1. Müzeler, geçmişe ait tarihsel eserler, kültürel varlıklar ve sanat eserlerini ve değerleri tanımayı sağlar. Bunların korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması için bir bilinç oluşturur.

Müzelerin tarihsel eserleri ve kültürel varlığı tanıma, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması için bir bilinç oluşturmada rolü ve önemi çok büyüktür. Müzeler, nesilleri birbirine bağlar ve toplumun hafızası işlevini görür. Müzelerde bugün bile ustaların yapamayacağı kolye, yüzük ve bilezik tasarımları, geçmişteki insanların sanatta geldiği aşamayı göstermesi bakımından önemlidir. Pozitivistik-ilerlemeci tarih anlayışının çocuklar tarafından sorgusuzca kabul edildiği durumlarla mücadele için müzeler kullanılabilir. Müzelerde eskiçağlara ait mezarlık kazılarından çıkan gözyaşı şişelerini gören çocuklar, bu topraklarda kendisinden önce gezinenlerin, yakınlarının ölümü karşısında gösterdiği bu ince davranış karşısında şaşkınlık yaşar. Bütün bunlar bir ortaokul çocuğunun insanî gelişiminde çok önemlidir.

Şair Mithat Cemal Kuntay, *Topkapı Müzesinde* adlı şiirinde bu duyguları şöyle ifade eder;

"..Tarihimi ağyâr okusun sade Mohaçta,
Ben ırkımı durmuş okurum taşda, ağaçta;
...
Gönlümde duran alemi karşımda bulur da,
Hayran yaşarım ufku mezarlar dolu yurda.
..."

Topkapı Sarayı ve Ayasofya gibi mekanların müze olarak düzenlenmesi ve 19 Şubat 1931 tarihinde İsmet İnönü'ye çektiği telgrafın içeriğinden anladığımız kadarıyla Mustafa Kemal Atatürk de müze bilinci, eski eserlerin bilimsel korunması ve onarılması konusuna titizlikle yaklaşmıştı. Bu konuda kendisinden sonra gelen devlet adamlarına ve öğrencilere örnek olmuştur. O'nun müzelere ilişkin söylev ve demeçleri Türkiye Cumhuriyeti'nin kültür politikalarının da çerçevesini çizmiştir.

3.2. Müzeler, yenilikçi fikirlerini geliştirme aracı olarak hizmet edebilir.

Son yıllarda girişimcilik ve yenilikçilik fikirlerinin eğitiminde de müzelerin önemine dikkat çeken yazılarda bir artış yaşanmaktadır. Aslında Mustafa Sâmi Bey'in (1996:24-25) 1838'de yazdığı Avrupa Risâlesi'ndeki "Avrupalıların yeni buluşları ve teknikte süratle ilerlemeleri, eski eserlerden ve müzelerden aldıkları ilham ile olmuştur" cümlesi müzelerin bu işlevinin bazı aydınlarımızın yıllar önce farkında olduğuna bir kanıt niteliğindedir. Mustafa Kemal'in 1913'te Sofya'da askeri ataşe iken, Bulgarların ulusal bayramlarının kutlama gününde düzenledikleri

bir kostümlü baloya Askeri Müze'den istediği yeniçeri kıyafeti ile katılması, müzelik eşyaların çağdaş tasarım ve kullanımının farkında olduğunu göstermektedir. O akşam çektirdiği ve Kazım Özalp Paşa'ya hediye ettiği fotoğraf, bir görsel kanıt olarak müzelerimizi süslemektedir.

Sergilemelerin, bu fikirlerin öğretilmesinde ne kadar yeterli olduğu sorusu akla gelmektedir. Arkeolojik ya da sanatsal öneme sahip nesnelerin bilimsel ve kronolojik olarak dizilmesi yeterli değildir. Küratörler, yaratıcı fikirleri geliştirecek sergiler hazırlama konusunda daha titiz ve istekli olmalıdır.

Gartenhaus (2000:36), *Yaratıcı Düşünme ve Müzeler* adlı kitabında hangi tür soruların müze ortamında yaratıcı düşünmeyi kışkırtacağı ile meşgul olmaktadır. Önerileri arasında "Çocuklara müzedeki her şeyi göstermek gerektiği duygusuna kapılmayın" önerisi hemen dikkati çekmektedir. Bu kitap, tarih, bilim ve sanat müzesi türündeki üç farklı tür müzede yapılabilecek yaratıcı düşünmeyi geliştirecek sekiz etkinlik içermektedir. Buyurgan ve Mercan da (2005:138-139) konuyu sanat müzelerinde görsel sanatlar eğitimi açısından ele almakta ve kullanılabilecek beş etkinliğe yer vermektedirler. Atagök ve diğerlerinin (2006) İstanbul Arkeoloji Müzeleri için hazırlamış oldukları "*Okul-Müze Günleri Öğretmen Paketi*"deki yaratıcı etkinlikler, sosyal bilgiler öğretmenine pek çok fikir vermektedir. 2007'de düzenlenen Eğitim ve Müze Seminerinde Robin Clutterbuck'un *Anadolu Medeniyetleri Müzesindeki* atölye çalıştayı ve Marianne Lentz'in Çengelhan Rahmi Koç Sanayi Müzesi atölye çalıştayları da müzede yapılabilecek etkinlikler konusunda fikir vermektedir (San, 2008: 231-246).

4. Müzelerden Nasıl Yararlanılabilir?

Müzelerden nasıl yararlanılması gerektiği ile ilgili yedi öneri ileri sürülebilir. Bu kısım, aşağıda öneriler çerçevesinde işlenecektir;

Sosyal Bilgiler Öğretmeni;

1. Lisans yıllarında "Müze eğitimi" dersi almalıdır.
2. Sosyal etkinlikler yönetmeliğinin 21. maddesini iyi bilmelidir.
3. Çevresindeki müze yönetimi ile iletişim kurmalı ve onların çalışma sistemlerini öğrenmelidir.
4. Müze gezisini sosyal bilgiler dersi ile çok iyi ilişkilendirmelidir.
5. Öğrencilerin, öğrenme stillerine göre müzelerden azami oranda yararlanmalarını sağlamalıdır.

6. Müzelerle ilgili gezi broşürü (gezinin amaçları, kurallar, gezi planı, bilgi notları, çalışma kağıdı vb.) hazırlayabilmeli ve müze eğitim setlerini kullanabilmelidir.
7. Eğitimsel hazırlık, bürokratik işler, ulaşım, yeme-içme, barınma ile ilgili sorunlar, gezi sırasında ve gezi sonrasında yaptırdığı etkinlikler ise ilgili yansıtıcı düşünebilmelidir.

Şimdi bu önerileri daha ayrıntılı olarak ele alalım;

4.1. Sosyal bilgiler öğretmeni, lisans yıllarında "Müze Eğitimi" dersi almalıdır.

Hiç şüphesiz ki öğretmen adayı için hizmet öncesi aşamada müze eğitimi dersini almak önemli bir başlangıç olacaktır. Bugün pek çok sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dalında seçmeli ya da "zorunlu seçmeli" olarak Müze Eğitimi dersinin açılması oldukça sevindiricidir. Bu ders, öğretmen adayının müzelere ilişkin olumlu tutumunu daha da geliştirecek ve müzeleri, sosyal bilgiler öğretim programı ile ilişkili bir şekilde daha iyi kullanmasını sağlayacaktır. Bu ders, öğretmen adayına gazete ve dergilerdeki müzelere ilişkin haberleri daha dikkatli okumaya teşvik etmek gibi bir alışkanlık verebilirse bile amaçlarından birini gerçekleştirmiş olacaktır.

4.2. Sosyal etkinlikler yönetmeliğinin 21. maddesi iyi bilinmelidir.

Son doksanbeş yıla baktığımızda Milli Eğitim Bakanlığı'nın, değişik yönetmelik isimleri altında okul dışı faaliyetler konusunda da yönergeler hazırladığını ve bu yönergelerin zaman içinde karşılaşılan zorluklara göre şekillenip oldukça rafine bir hale geldiğini görmekteyiz. Bugün bu yönergenin ismi *Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği*'dir. Eskiden *Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği* idi. İsimleri ve maddeleri zaman içinde değişebilir. Ancak sosyal bilgiler öğretmeni, bugün ve gelecekte de bu türden yönergelerin var olacağını kestirebilir. Evvela öğretmen, *Sosyal Etkinlikleri Yönetmeliği*'nin 21. maddesini çok iyi bilmelidir. Okul yönetimine karşı dönem başında toplu olarak izin alma ve veli izin dilekçeleri konusunda son derece titiz olmalıdır. Geziye çıkılacak otobüs ya da minibüsün gerekli teknik şartları taşımasına dikkat etmelidir. Gezi sırasında öğretmen ve öğrenciyi tehlikeye sokabilecek durumlardan kaçınmalıdır.

Sosyal etkinlikler yönetmeliğine göre okullarda kutlanması gereken belirli gün ve haftalardan biri de UNESCO tarafından *Müzeler Haftası* olarak kabul edilen 18-24 Mayıs tarihleri arasıdır. Bu hafta Türkiye'de 1982'den beri kutlanmaktadır. Bu hafta boyunca geçmiş kuşaklardan aktarılan kültür varlıklarının önemi, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması gündeme gelmektedir (Yücel, 1999:90). Bu tarihlerde okulda haftanın anlam ve önemine uygun olarak ilgili faaliyetlerin

düzenlenmesinde sosyal bilgiler öğretmenine önemli görevler düşmektedir.

4.3. Bir sosyal bilgiler öğretmeni, çevresindeki müze yönetimi ile iletişim kurmalı ve onların çalışma sistemlerini öğrenmelidir.

Bir sosyal bilgiler öğretmeni, çevresindeki müzelerin çalışma sistemlerini, randevu sistemlerini bilmelidir. Müze gezilerini, yoğunluğun olmadığı dönemlere denk getirmelidir. Sosyal bilgiler öğretmeni, müzelerin faaliyetleri hakkında sürekli bilgi edinmeli, müzelerin çıkardığı yıllık ve aylık etkinlik programlarını çok yakından takip etmelidir. Örneğin *Osmanlı Bankası Müzesi*'nde değişik konularda söyleşiler, seminerler, sempozyumlar, sözlü tarih atölyeleri, belgesel film gösterileri, geçici sergiler düzenlenmektedir. Müzelerde bu türden faaliyetlere öğrencilerinin katılabilmesi için çeşitli fırsatlar oluşturmalıdır. *Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Rahmi M. Koç Müzesi, Sadberk Hanım Müzesi, Oyuncak Müzesi, Erimtan Müzesi, Mardin Müzesi* gibi daha pek çok müzenin eğitim programları vardır. Örneğin *Rahmi M. Koç Müzesi*'nin 2003'ten beri kısıtlı imkanlardan dolayı müzeye gelemeyen öğrencilere ulaşmak için icat ettiği "*Müzebüs*" adlı bir gezici müze uygulaması vardır. *Anadolu Medeniyetleri Müzesi*'nde seramik, sikke, kil tablet atölyeleri bulunmaktadır. Ankara Dışkapı'daki *Türk Telekom Müzesi*'nde çocuklar bizzat uygulama yaparak telgraf çekmeyi öğrenmektedir. YEĞİTEK'in bu müze için hazırlamış olduğu tanıtım CD'si de gezi öncesi aşamasında oldukça kullanışlıdır. *Erimtan Müzesi*'nin ortaokul çocukları (11-13yaş grubu) için " Bir Dilek Tut" adlı bir programı vardır.

Aktekin (2008:106), müze uzmanlarının okulların müze ziyaretlerine ilişkin görüşleri üzerinde yaptığı bir çalışmada bir uzmanın görüşlerini şöyle aktarmaktadır. Uzman B'ye göre "*Müzeler, okullara çeşitli imkânlar sunmalıdır ama asıl görev öğretmenlere düşüyor. Öğretmenler ziyaretten önce gerekli hazırlığı yapmalı ve ziyaret sırasında öğrencileriyle ilgilenmelidir. Ben müfredatın ne istediğini bilmem ve bilmem gerektiğini düşünmüyorum. Bu öğretmenlerin görevidir, benim görevim öğretmenlere müzeyle ilgili bilgi verip onlara yol göstermektir.*" Yukarıda da görüldüğü gibi özel müzeler ziyaretçilerine eğitim konusunda pek çok imkân sunmaya çalışırken, resmi müzelerde alan uzmanlarının bazıları, konuya kendi açılarından yukarıdaki şekilde yaklaşmaktadır. Alan uzmanı olup, müze eğitimi alanında yüksek lisans ve doktora çalışması yapanların görüş ve uygulamalarında oldukça olumlu değişiklikler gözlemlendiği dikkati çekmektedir.

4.4. Müze gezisini sosyal bilgiler dersi ile çok iyi ilişkilendirmelidir.

Müzeler, bütün derslere etkinlik için materyal sunar. Her dersin branş öğretmeni de müzelere farklı yaklaşacaktır. Örneğin bir resim öğretmeni, öğrencisinin estetik duygularının eğitimini daha ön plana alacaktır.

Sosyal Bilgiler, sadece tarih ya da coğrafya değildir. Sosyal Bilgiler, sosyoloji, ekonomi, psikoloji, antropoloji, tarih, coğrafya vb. disiplinlerden oluşan bir derstir. Öğrenme alanları da iki ya da üç disiplinin bir arada kaynaşmasını sağlayan yapılardır. Bir sosyal bilgiler öğretmeni, sosyal bilgiler öğretim programının öğrenme alanlarına paralel olarak elinden geldiğince çok farklı tür müzelere öğrencilerini götürmeye çalışmalıdır (Ata, 2013:346-347). Müze dendiğinde öğrencilerimizin aklına arkeoloji ve sanat müzeleri kadar, *ODTÜ Bilim ve Teknoloji Müzesi, Basın Müzesi, Tıp ve Eczacılık Tarihi Müzesi, MTA Tabiat Tarihi Müzesi, Hukuk Müzesi* gibi daha pek çok müze aklına gelebilmelidir. Bütün bu müze türlerinde sosyal bilgiler öğretmeninin ulaşabileceği genel amaçlar ve kazanımlar vardır. Diğer yandan bir müze türünde sıkılan bir öğrenci, başka bir müzede ilgisini çekebilecek nesneler ve etkinlikler bulabilir.

Müze eğitim dersi çerçevesinde öğrencim Sn. Hüseyin Balta'nın görüşme yaptığı bir üniversite öğrencisi, "Orta 1'de öğretmeninin *Adana Arkeoloji Müzesi*'ne gezi düzenlediğini, orada gördüğü eski paralardan çok etkilendiğini ve para koleksiyonu yapmaya başladığını, şimdi ise işletme bölümünde okuduğunu" söylemiştir. Bu öğrenci, meslek seçiminde de o günkü müze gezisinin etkili olduğunu şimdi daha iyi fark ettiğini ifade etmiştir. Bir sosyal bilgiler öğretmen adayı, bu türden bir müze gezisi ile bir öğrencinin gelecekte meslek seçimini etkileyebileceği gerçeğini unutmamalıdır.

Sosyal bilgiler öğretim programındaki bir kazanım, ders kitabındaki bir metin ya da resim ve gösterimde olan bir film bunun için bir başlangıç olabilir. Fetih 1453 filmindeki Osmanlı ordusunda askerin giydiği siperlikli miğferlerin asıllarını görmek ve incelemek için *Ayasofya Müzesi*'ne ve *Topkapı Sarayı*'na gidilebilir. Elbette hiçbir müze çalışanı, sosyal bilgiler dersinin öğretim programını ve genel amaçlarını, ders kitaplarının içeriğini, öğrencinin seviyesini ve hazır bulunuşluğunu bir dersin öğretmeni kadar bilemez. Sosyal bilgiler dersi ile müze koleksiyonunu ilişkilendiren ortak gezi amaçları da yazılabilir. Örneğin, Atagök ve diğerlerinin (2006:3) 6. ve 7. sınıflar için yazdıkları aşağıdaki şu amaç için bir fikir verebilir.

- İstanbul'un antik Yunan-Roma ve Bizans dönemleri ile günümüz günlük yaşam biçimlerini karşılaştırabilme.

2008'de Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı İlkokul 1. sınıftan 8. sınıfa kadar olan dönemdeki dersleri müze ile ilişkilendirdiği bir "Müze ile Eğitim" programı açıkladı. Bu program sosyal bilgiler dersi ile de ilişkilendirmeyi içermektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adayı, bu programı incelemelidir. Bu program gezi öncesi, gezi sırası ve gezi sonrası nelere dikkat edilmesi gerektiği konusunda hususlar içermektedir. Gezi sonrasında sınıfta bireysel ya da grup olarak "bir müze kurma"

etkinliği, öğrencilerin pek çok görsel ve yazılı kaynaklar arasından bir küratör gibi seçim yapıp, karar vermelerini sağlayacağı için ayrıca önemlidir. Bu hususlar ile 1935 Andıç'ının içeriğinin benzerliği hemen dikkati çekmektedir. Bu türden programların maalesef öğretmenleri müzeleri derslerinde aktif olarak kullanmaya teşvik etmediğini pedagojik mirasımız göstermektedir.

Müze gezilerine müze türüne göre diğer branştan da öğretmenlerin davet edilmesi öğrenme çeşitliliğini arttırabilir. Örneğin *Pera Müzesi*'ndeki Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri Koleksiyonunun esas alınacağı bir ders, Matematik dersi ile de ilişkilendirilebilir.

4.5. Öğrencilerin, öğrenme stillerine göre müzelerden azami oranda yararlanmalarını sağlamalıdır.

Müzelerde el ele tutuşturulan kalabalık öğrenci gruplarının, başta bir müze rehberinin ya da öğretmenin anlatımı olmadan, "hiçbir eşyaya dokunmayın uyarıları" içinde fotoğraf da çekemedikleri gezilerin ne kadar verimsiz olduğu konusunda hemen herkes hemfikirdir. Müzelere sınırlı sayıda öğrenci ile belli bir amaç çerçevesinde tek bir nesne üzerinde çalışmak üzere gitmenin önemi büyüktür. Tezcan (2003) *Okul-Müze İlişkisi* adlı çalışmasında *Eski Şark Eserleri Müzesi*'nde uygulanan bir tarih dersini detaylı olarak paylaşmaktadır. Eski uygarlıklarla ilgili nesnelerin gezi öncesi seçilmesi ve bu nesneler üzerine derinlemesine çalışma, öğrencilerin geleneksel müze gezilerinden daha farklı tecrübeler yaşamalarını sağladı.

Müze gezilerinde öğrencilerin öğrenme stilleri de dikkate alınmalıdır. Öğrenme stilleri (dokunmatik, işitsel, görsel öğrenenler vb.) farklı öğrencilere farklı işler verme en iyi öğretim yöntemlerinden biridir. Müzede drama etkinlikleri de farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilerin empati becerisinin gelişmesine, eğlenerek öğrenmeye vb. yararları olacaktır. Ankara'da *Kurtuluş Savaşı Müzesi*'nde (I.TBMM Binası'nda) ilk mecliste görev yapan milletvekillerinin özel eşyaları arasından günümüze intikal etmiş İstiklâl Madalyası tasarımı ve kimlere verildiği üzerine çalışılabilir. *Cumhuriyet Müzesi*'nde (II. TBMM Binası) çocukların genelde ilk dikkatini çeken dönemin devlet adamlarının balmumu heykeli idi. Ortamın loş ışığı onlara canlı imiş gibi bir hava veriyordu. Her bir kişi hakkında verilecek bir araştırma ödevi bilgilerinin daha derinleşmesine yol açıyordu. Maalesef bunların depoya kaldırılmasına çok üzücüdür. En azından Kurtuluş Savaşı döneminde I. Meclis'te (I. TBMM Binası'nda) görev almış bulunan asker mebus önemli şahsiyetlerin balmumu heykeli yaptırılıp konabilirdi. Anıtkabir gezilerinde erkek çocukların en çok dikkatini çeken sergi ürünlerinden biri de Atatürk'ün kullanmış olduğu makam otomobilleridir. Bunlar üzerine yapılacak çalışmalar, ilgili öğrencilerin otomobil teknolojisinin gelişimini de daha iyi kavramalarını sağlayacaktır.

Günümüzde "*artırılmış gerçeklik*" (augmented reality) teknolojisi ile bir kişiyi tarihsel ve turistik mekanlarda gezdirmek mümkün olmuştur. Ancak hiçbir sanal gezi, otantik bir gezinin yerini tutamaz. Üstelik çocukların, çoğu zaman müzelerde de kuluçka makinesi, hasat, arılar vb. otantik sergilemeler ile çeşitli müze oyunlarıyla (ör. inek sağma gibi) daha çok ilgilendiği dikkati çekmektedir. Diğer yandan hologram görüntüleri, müzelerde camekânlar içindeki değerli arkeolojik nesnelerin ziyaretçi tarafından daha iyi incelenmesini sağlayacaktır. Yakın gelecekte hologram cihazı ile yapılacak olan gösteri ve canlandırmaların da müzeciliğe yeni bir boyut getireceği şimdiden kestirilebilir.

4.6. Müzelerle ilgili gezi broşürü (gezinin amaçları, kurallar, gezi planı, bilgi notları, çalışma kâğıdı vb.) hazırlayabilmeli ve müze eğitim setlerini kullanabilmelidir.

Müze gezisi, bir tür piknik gezisi değildir. Mayıs aylarında piknik, çok eski bir gelenek olup, vakfiyelerde bile bahariye ve yaylakiye gibi bir paranın bu geziler için ayrıldığını düşünürsek önemini anlarız. Ancak piknik gezileri ile müze gezilerini birbirine karıştırmamalıyız. Sosyal bilgiler öğretmeni, gezi öncesi, gezi sırasında ve gezi sonrasında yapılacak etkinlikleri çok iyi planlamalıdır. Müze gezisi öncesi; müze ile ilgili kurallardan, koleksiyonundan söz edileceği bir ön hazırlık yapılmalıdır. Yetişkinlerin müze anıları okunduğunda, bazılarının, arkadaşlarının yaramazlıkları ve buna bağlı olarak öğretmenin müzede kaba davranışları konusuna odaklandığı görülmektedir. Bu da müze gezisi öncesi öğrencilerin, müzede uyulacak kurallara ilişkin daha iyi bilgilendirilmesinin önemini göstermektedir.

Sosyal bilgiler öğretmeni, müzelerle ilgili gezi broşürü (gezinin amaçları, kurallar, gezi planı, bilgi yaprağı, çalışma kağıdı vb.) hazırlayabilmeli ve müze eğitim setlerini kullanabilmelidir. Esasen MEB'in (2005a,b) İlköğretim 4.,5.,6. ve 7. sınıflar için hazırlanmış olan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, örnek müze gezi etkinlikleri ve çalışma kağıtları açısından oldukça zengin olup, öğretmene fikir vermektedir. Örneğin 7. sınıflar için "Medrese'nin Sırrı" etkinliği altında Kayseri'de *Gevher Nesibe Tıp Müzesi* ve *Kırşehir Cacabey Medresesi*'ne geziler yapılandırılmıştır. Bu kılavuz kitaplar, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın web sayfasından indirilebilir.

Çalışma kâğıdı hazırlamak konusunda Doç. Dr. Selahattin Kaymakcı'nın çalışmaları oldukça yol göstericidir. Eva Argyrou ve diğerlerinin (2011) *Buluntularla Kıbrıs Tarihini Araştırmayı Öğrenme (Learning to investigate the history of Cyprus through artefacts)* adlı öğretmen kitabı da müze için ders planı ve çalışma kağıdı hazırlama konusunda oldukça yenilikçi fikirler vermektedir. Çalışma kağıtları, öğrencinin müze içinde bir nesneye odaklanması şeklinde hazırlanmalı,

farklı camekanlar arasında koşturmalarına yol açarak, müze içi emniyete zarar verecek bir içerikte olmamalıdır. Örneğin yakın bir zamanda Kayseri'de kazılarda bulunmuş 4000 yıl öncesine ait kilden yapılmış çıngırak odaklı bir çalışma kağıdı çocuk yetiştirme, ses ve oyuncak ilişkisi ile ilgili olarak öğrencilerde oldukça yenilikçi fikirlerin oluşmasını sağlayabilir. Bildiğiniz gibi ünlü kaptan Sadun Boro, *Kısmet* adlı yelkenlisini 2010'da *Rahmi Koç Müzesi*'ne vermiştir. Bu yelkenliden yola çıkarak, Sosyal Bilgiler dersinde Sadun Boro ve eşi Oda Hanımın 1965 ile 1968 arasında 2 yıl, 10 ay 6 günde dünya turunun ele alındığı bir çalışma kağıdı hazırlanabilir. Bu çalışma kağıdı önce yelkenlinin teknik durumu, daha sonra Sadun Boro'nun hayatı ile ilgili sorular içerebilir. Çalışma kâğıdı, dünya turuna ilişkin dönemin gazete haberlerine dayalı sorular da içerebilir.

Çalışma kağıtları, nesne odaklı olduğu kadar temsili resim, fotoğraf, gravür ve minyatür gibi görsellerin incelenmesine yönelik de olabilir. Dr. Güngör-Akıncı (2011:99-101) doktora tezinde çalışma kağıtlarında Nichol'e göre resme yöneltilebilecek soruların (50 soru) uzun bir listesini vermekte ve bu soruları tarihsel düşünme becerileri ile de ilişkilendirmektedir. İstanbul Askerî Müze'deki İtalyan ressam Fausto Zonaro, şehit Hasan Rıza ve Jean Joseph Benjamin Constant'ın tablolarını karşılaştırma ve kimin kimden esinlendiği meselesini ele almak da öğrencinin sanat tarihçisi gömleğini giymesine vesile olabilir. Felton ve Allen'in (1990) geliştirmiş olduğu tarihsel fotoğrafları analiz etme tekniğine uygun çalışma kâğıdı soruları da oldukça kullanışlıdır. Sieber'in (2001) Öğretmen El Kitabı hem nesnelerle, hem de fotoğraflarla nasıl çalışılacağı ile ilgili olarak öğretmene oldukça fikir verici örnekler içermektedir.

Ülkemizde pek çok müzenin eğitim seti ve hazır çalışma kağıtları vardır. Örneğin *Rahmi Koç Müzesi*'nin "Öğretmen ve Öğrenci Eğitim Paketi" sınıfta yapılabilecek çalışmalara örnekler verdiği gibi müzedeki nesneler ile ilkokul ve ortaokul ders öğretim programları da ilişkilendirilmiştir. Eğitim paketi sonuna yeşil yapraklı öğrenci etkinlik kitapçığı da eklenmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış "*Vakıfla Öğreniyorum Çalışma Kitabı*" da oldukça kullanışlıdır. (Kayılı ve Okut; tarihsiz). *Anadolu Medeniyetleri Müzesi* için A. Toker tarafından hazırlanmış Anadolu uygarlıkları ile ilgili çalışma kâğıtları da oldukça işe yaramaktadır.

4.7. Müze gezisinin bütün süreçleri hakkında yansıtıcı düşünebilmelidir.

Son olarak sosyal bilgiler öğretmeni kendi tecrübelerinden de hareketle müze eğitimi ile ilgili bildiri, makale ve tezleri okuyarak aşağıdaki konularda bir görüş oluşturmalı ve bu konularda yansıtıcı düşünebilmelidir.

- Eğitimsel hazırlıkla ilgili sorunlar nelerdir?
- Bürokratik işlerle ilgili sorunlar nelerdir?
- Ulaşım, yeme-içme ve barınma işleri ile ilgili sorunlar nelerdir?
- Müze gezisinde yaşanan diğer sorunlar nelerdir?
- Müze gezi öncesinde, esnası ve sonrasında yapılan etkinlikler nasıl geliştirilebilir?

Sonuç

Türkiye'de ailelerin ve öğrencilerin, müzelere ilgisi hızla artmaktadır. Müzekart satışlarındaki yüzde yüz artış bunun en önemli göstergelerinden sadece biridir. Resmi müzelerin yanında özel müzelerin sayısı da her geçen gün artmaktadır. Sosyal bilgiler eğitimi de bu gelişmelerden payını alacaktır.

Okul dışı sosyal bilgilerin öğretiminin en önemli mekânlarından biri de müzelerdir. Müzelerin bilimsel, toplumsal, eğitimsel, turistik amaçları ile sosyal bilgiler dersinin genel amaçları ve kazanımları birbiri ile örtüşmektedir. Müzeler, tarihsel eserleri koruma bilinci oluşturmakla birlikte yenilikçi fikirleri de geliştirme aracı olarak kullanılmalıdır. Sosyal bilgiler öğretmeni adayı yukarıda işaret ettiğim yedi tavsiyeye dikkat etmelidir.

Müze gezilerine ilişkin anılar ve ilgili gazete haberleri, müze gezilerinin çok iyi planlanması konusuna işaret etmektedir. Müzelerde oluşan kazalara ilişkin gazete haberleri de müze yönetiminin olası kazaları önleme konusunda hassas davranmaları ve müze biletlerinin sağlık sigortasını kapsaması gerektiği fikrini akla getirmektedir.

Müzeler, öğrencilerinde alabileceği ucuz hediyelik eşya üretimi konusunda da bir hayli yol almıştır. Her müzeye uygun yeni ürünler ve tarihsel nesnelerin replikaları tasarlanmaktadır. Bu türden bir replikanın öğrenci tarafından edinilmesi de o günün ömür boyunca hatırlanmasına vesile olacaktır. Bu nesne, yıllar sonra "zamanda yolculuk" konusunda bir araç olabilir.

Kaynaklar

Aktekin, S. (2008). "Müze Uzmanlarının Okulların Eğitimi Amaçlı Müze Ziyaretlerine İlişkin Görüşleri", *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 103-111.

Argyrou, E. ve diğerleri (2011) *Buluntularla Kıbrıs Tarihini Araştırmayı Öğrenme (Learning to investigate the history of Cyprus through artefacts), Nicosia: K&L Lithofit Ltd.*

Ata, B. (2001). *Müzeler ve Tarihî Mekanlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin "Müze Eğitimi'ne" İlişkin Görüşleri Gazi Üniversitesi,* Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.

Ata, B. (2013)."Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müzelerin Önemi" Sosyal Bilgilerin Temelleri, 3. Baskı, (Ed). Refik TURAN ve Kadir ULUSOY, Ankara: Pegem Akademi, 341-355.

Atagök, T. ve diğerleri (2006). *Okul-Müze Günleri Öğretmen Paketi,* İstanbul: Yıldız Teknik Ünv. Basım Yayın Merkezi.

Buyurgan, S. ve L. Mercan (2005).*Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*, Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.

Gartenhaus, Alan R. (2000). *Yaratıcı Düşünme ve Müzeler.* Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

Güngör-Akıncı, B. A. (2011) İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Temsilî Resim Kullanımıyla Tarihsel Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.

Hisar, A. Ş. (2010).*Türk Müzeciliği,* Yay. Haz. Necmettin Turinay, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Hooper-Greenhill, E. (1999).*Müze ve Galeri Eğitimi.*Yay. Haz. Bekir Onur, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

Karadeniz, C. (2010).*Dünya'da Çocuk Müzeleri ve Bilim Merkezleri,* Ankara: Ürün Yayınları.

Kayılı, H. ve L. Okut (tarihsiz).*Vakıfla Öğreniyorum Çalışma Kitabı,* Ankara: T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Yay.

Kaymakçı, S. (2010).Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çalışma Yaprakları Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Derse Karşı Tutumlarına Etkisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.

Kültür Bakanlığı (1935). *Antikiteler ve Tarihi Eserlerden Derslerde Nasıl İstifade Edileceği Hakkında Andıç,* İstanbul: Devlet Matbaası.

MEB. (2005a). İlköğretim *Sosyal Bilgiler Dersi 4.5. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu,* Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

MEB. (2005b). İlköğretim *Sosyal Bilgiler Dersi 6.7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Basım)* Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Mustafa Sâmi (1996).*Avrupa Risâlesi,* Haz. Remzi Demir, Ankara: Gündoğan Yayınları.

Muşmal, H. (2009). Anadolu'nun İlk Eski Eser (Arkeoloji) Müzesi: Konya Âsâr-ı Atîka Müzesinin Kuruluşu, *Tarihin Peşinde,* 1, 121-142.

Onur, B. (2012).Çağdaş Müze, Eğitim ve Gelişim; Müze Psikolojisine Giriş, Ankara: İmge Kitabevi.

Özcan, Ö. (2010). Cumhuriyet Sonrası Türk Müzeciliği Hakkında Notlar, *Türk Yurdu*,270, 30-34.

Piaget, J. (1941) *Okulda Kendi Kendine İdare (Self Goverment)*, çev. Kazım Nami Duru, İstanbul: Devlet Matbaası.

San, İ. (2008)*Eğitim ve Müze Semineri,* Ankara: Kök Yayıncılık.

Seidel, S. ve K. Hudson (1999). *Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik.* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.

Sieber, Ellen (2001)*Teaching with Objects and Photographs, Supporting and Enhancing Your Curriculum, A Guide for Teachers,* Indiana: Mathers Museum of World Cultures.

Şapolyo, E. B. (1936) *Müzeler Tarihi,* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Tezcan Akmehmet, K. (2003) *Eğitim Ortamı Olarak Müze,* İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi.

Yücel, E. (1999). Türkiye'de Müzecilik. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Değerlendirme Soruları

1. Müzelerin sosyal bilgiler öğretimindeki yerini değerlendiriniz.
2. Sosyal bilgiler öğretim programından bir kazanım seçerek müze etkinlik planı hazırlayınız.

EK: MÜZE ZİYARET ETKİNLİĞİ PLANI

Ders: Sosyal Bilgiler 7. sınıf

Yer: Harbiye Askeri Müzesi-İstanbul

Ünite: Türk Tarihinde Yolculuk (3. Ünite)

Kazanım: Osmanlı Devleti'nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı'da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir.

Toplam Süre: Bir yarım gün

Müzede Çalışılacak Salon: Zemin katta İstanbul'un Fethi Salonu (Kroki üzerinde 9 numaralı salon)

Müzede Ders Süresi: 40 dakika

Öğretmen Hazırlığı:

- Sosyal etkinlikler yönetmeliği 21. maddesi ve diğer genelgelere uygun olarak yasal izinlerin alınması
- Müze yönetimi ile önceden iletişim kurarak ve web sayfasını inceleyerek ziyaretçilerden beklentilerini öğrenmek.
- Öğrencilerine önceden bir belgesel film senaryosu metni örneği göstermek ve öğrencilerini İstanbul'un Fethi ile ilgili belgesel film senaryosu metni hazırlama (10 dakikalık) görevinden haberdar etmek.
- Müze gezi güzergahını gösteren krokinin fotokopisini çekerek öğrencilerine dağıtmak
- Müzede İstanbul'un fethi konusunu işlemek ya da müze rehberi tarafından konunun işlenmesine yardımcı olmak.
- Bir başka sosyal bilgiler dersi kazanımını her hangi bir müzede nasıl işleyebileceği üzerine düşünmek

Öğrenci Hazırlığı:

- Sosyal Bilgiler ders kitabından konu ile ilgili sayfaların okunması
- Kalem, defter, fotoğraf makinesi vb. araç ve gereçleri getirmek
- İstanbul'un Fethi ile ilgili 10 dakikalık bir detaylı belgesel film senaryosuna dahil edilecek metin, şema, tablo, maket vb. tespit etmek.

Değerlendirme:

İstanbul'un Fethi ile ilgili 10 dakikalık bir detaylı belgesel film senaryosu (kısa yazı, resim ve müzik vb. belirtilecek) metni

Doç. Dr. Bahri ATA

İzmit/Kocaeli doğumlu olan Bahri ATA, ODTÜ'de tarih alanında Lisans; Boğaziçi Üniversitesinde tarih ve Gazi Üniversitesinde tarih eğitimi alanında yüksek lisans; Gazi Üniversitesinde tarih eğitimi alanında doktora yaptı. 2010 yılından itibaren Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi Anabilim Dalı'nda doçent olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Alanı ile ilgili olarak değişik resmi ve özel kurumlarda danışman olarak çalışmaktadır. Çalışma alanları arasında 'tarih eğitimi', 'sosyal bilgiler eğitimi', 'müze eğitimi' ve 'bilim ve teknoloji tarihi' bulunan Dr. ATA, halen pek çok bilimsel dergide hakemlik görevini yerine getirmektedir. Egitim Klasikleri Dizisinin editörlüğünü sürdürmektedir.